

BV/EV
Peter Gärdqvist

Gränspendlingens effekt på den officiella inkomststatistiken

Svenskar med inkomst i Danmark och Norge 2010–2012

Innehåll

1. Inledning	3
2. Syfte och frågeställningar	3
3. Tillgång till data	4
4. Statistik över gränspendling i Norden.....	4
4.1 Sverige och Danmark	5
4.2 Sverige och Norge.....	6
4.3 Sverige och Finland	6
5. Skatteregler.....	6
6. Svenska inkomsttagare i Danmark och Norge	7
7. Justerad inkomst	10
7.1 Antaganden	10
7.2 Inkomstslag som justeras.....	11
8. Resultat av inkomstjustering.....	12
8.1 Individuell inkomst	12
8.2 Hushållsinkomst	18
8.3 Utveckling över tid	23
9. Möjligheten att inkludera gränspendlarnas inkomster i inkomststatistiken.....	24
Källor	27
Definitioner	27

1. Inledning

Den officiella inkomststatistiken omfattar i huvudsak inkomster från arbete och olika transfereringar i Sverige. Arbetsinkomster för personer som bor i Sverige men arbetar i andra länder beskattas enligt huvudregeln inte i Sverige, och rapporteras därför inte på samma sätt som svenska inkomster till Skatteverket. Därmed saknas merparten av dessa inkomster i statistiken. Underrapporteringen av inkomster påverkar inkomststatistiken i stort, men i synnerhet statistiken för kommuner som gränsar till Danmark, Finland och Norge, där många personer gränspendlar – det vill säga bor i det ena landet men arbetar i grannlandet.

Denna brist gör inkomststatistiken ofullständig, och innebär att statistikanvändare kan dra felaktiga slutsatser. Särskilt analyser och jämförelser av inkomster på kommunnivå och regional nivå riskerar att bli felaktiga.

SCB har därför utrett gränspendlingens effekter på inkomststatistiken, och kartlagt förutsättningarna för att löpande kunna komplettera statistiken med gränspendlarnas inkomster.

I denna rapport presenteras resultaten från utredningen.

Gränspendlingen påverkar också den registerbaserade sysselsättningsstatistiken på ett liknande sätt som inkomststatistiken. Inkomst- och sysselsättningsstatistiken används i sin tur bland annat i beräkningar av det kommunala utjämningsystemet. I denna studie behandlas dock inte effekterna som gränspendlingen kan ha på annan statistik eller beräkningar som statistiken ligger till grund för.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med utredningen har varit att kartlägga effekterna på den totalräknade inkomststatistiken (individer respektive hushåll) av undertäckningen av inkomster i Inkomst- och taxeringsregistret (IoT) för personer folkbokförda i Sverige som arbetspendlar till andra länder. I praktiken har det dock endast varit möjligt att analysera effekterna av pendlingen till Norge och Danmark, eftersom det inte sker något utbyte av inkomstdata mellan Sverige och Finland.

Utredningen har även sett över möjligheterna att löpande inkludera dessa inkomster i den totalräknade inkomststatistiken.

Utredningen har utgått ifrån följande övergripande frågeställningar:

- Vilka grupper är det som arbetspendlar till Danmark och Norge?
- Hur påverkas olika inkomstmått och inkomstslag, exempelvis sammanräknad förvärvsinkomst och disponibel inkomst, av gränspendlingen?

- Skiljer sig effekten mellan olika grupper, exempelvis region/kommun, kön, ålder, hushållstyp och födelseland?
- Hur har undertäckningen av inkomster utvecklats över tid?
- Hur ska undertäckningen hanteras i inkomststatistiken och vilka möjligheter finns att inkludera gränspendlarnas inkomster i IoT och i förlängningen den totalräknade inkomststatistiken?

3. Tillgång till data

Till detta projekt har tre årgångar (2010–2012) med individuppgifter över svenskars inkomster i Danmark respektive Norge varit tillgängliga. Dessa uppgifter samlas primärt in av SCB från statistikbyråerna i Danmark och Norge på uppdrag av Region Skåne, Västra Götalandsregionen, Region Värmland och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor för att sammanställa gränsregional statistik för områdena vid den svensk-danska och svensk-norska gränsen. Insamlingen och statistikproduktionen finansieras av ovan nämnda regioner och myndighet. SCB har således ingen rätt att använda uppgifterna för andra syften, exempelvis löpande produktion av officiell statistik, utan finansierarnas medgivande. Dessa har dock godkänt att ovan nämnda tre årgångar får användas för detta projekt.

En förutsättning för att löpande kunna komplettera IoT och den officiella inkomststatistiken med gränspendlarens inkomster är att SCB årligen får uppgifter om dessa inkomster och att uppgifterna får användas för detta syfte. Frågan om anslagsfinansiering och inköp/utbyte av data från Danmarks och Norges statistikbyråer ska utredas vidare inom SCB.

4. Statistik över gränspendling i Norden

Definitionen av gränspendlare är i allmänhet en person som förvärvsarbetar och har sitt huvudsakliga jobb i ett annat land än det som personen bor och är folkbokförd i. Föremålet för denna utredning är personer som bor i Sverige och arbetar i något av grannländerna, eftersom detta påverkar den svenska inkomststatistiken. Det omvända, att personer bor i något grannland men arbetar i Sverige, har inte någon effekt på den svenska inkomststatistiken eftersom den oftast redovisas för personer som är folkbokförda i Sverige.

Utöver pendlare finns det personer som har inkomst från andra länder, men som inte har sitt huvudsakliga arbetsställe i landet.

Dessa personer benämns *övriga inkomsttagare* i annan statistik över gränspendling. I analyserna av effekten på inkomststatistiken inkluderas både gränspendlarnas och de övriga inkomsttagarnas inkomster, utan åtskillnad.

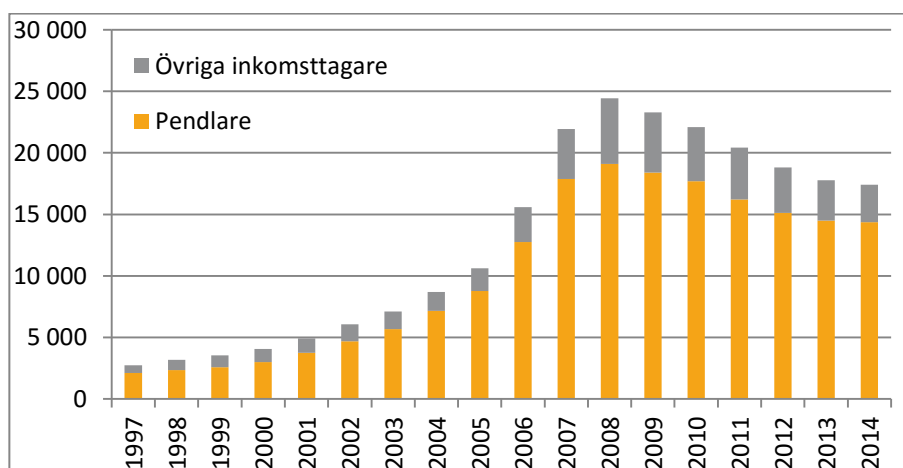
Statistik över gränspendlingen i Norden framställs och publiceras i samarbete mellan statistikbyråerna, regioner och myndigheter i de nordiska länderna. På grund av finansieringsläget finns i nuläget ingen samlad redovisning av den nordiska gränspendlingen, såsom tidigare har funnits inom ramen för StatNord, som är en nordisk gränsregional statistikdatabas (<http://www.statnord.org/>). Istället redovisas pendlingen till Danmark respektive Norge separat i Öresundsdatabasen och i Västra Götalandsregionens statistikdatabas.

4.1 Sverige och Danmark

Statistik över gränspendlingen mellan Sverige och Danmark publiceras löpande i Öresundsdatabasen, som är en databas med gränsregional statistik över Öresundsregionen, se www.orestat.se. Öresundsdatabasen omfattar endast svenska pendlare som bor i Skåne. Personer från övriga Sverige som arbetar i Danmark ingår inte i statistiken.

Antalet gränspendlare från Sverige till Danmark var cirka 3 000 i början av 2000-talet. Därefter ökade antalet kraftigt för att nå en topp 2008 då 19 000 personer arbetspendlade till Danmark. Efter 2008 har antalet minskat och 2013 var antalet 14 000. Därtill kommer ett antal övriga inkomsttagare som inte anses vara arbetspendlare men som ändå har en del av sin inkomst från Danmark. År 2014 klassificerades 3 000 personer som övriga inkomsttagare.

Diagram 1. Gränspendlare från Sverige till Danmark samt övriga inkomsttagare i Danmark. Antal personer

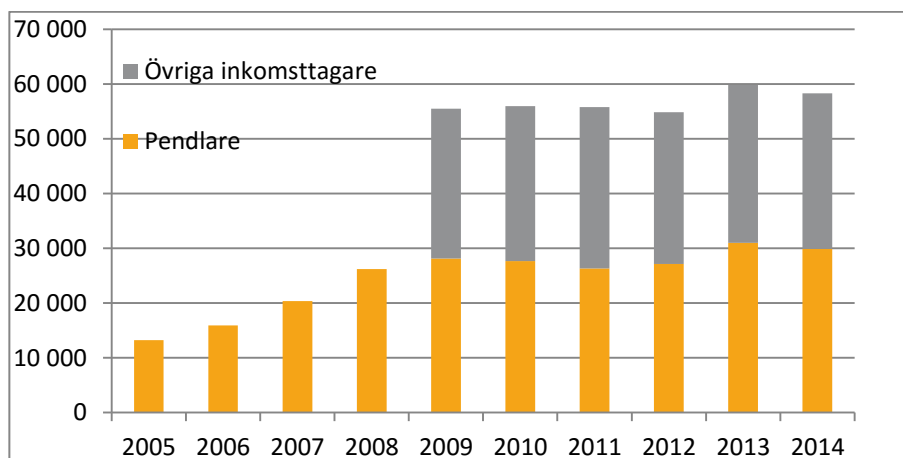
Källa: Öresundsdatabasen

4.2 Sverige och Norge

Uppgifter om gränspendlingen mellan Sverige och Norge redovisas i Västra Götalandsregionens Statistikdatabas (www.vgregion.se).

Antalet gränspendlare till Norge har ökat under 2000-talet och var ca 30 000 år 2014. Därutöver finns det ett ungefär lika stort antal övriga inkomsttagare i Norge.

Diagram 2. Gränspendlare från Sverige till Norge samt övriga inkomsttagare i Norge. Antal personer

Källa: Västra Götalandsregionens statistikdatabas. Uppgifter om övriga inkomsttagare är endast tillgängliga fr.o.m. 2009.

4.3 Sverige och Finland

På grund av att det saknas ett etablerat statistiksamarbete mellan regionerna vid den svensk-finska gränsen finns det inga aktuella uppgifter om omfattningen av gränspendlingen i denna region.

Enligt Nordisk Pendlingskarta var antalet personer som bodde i Sverige och arbetspendlade till Finland knappt 2 700 år 2006.

5. Skatterregler

Huvudregeln enligt det nordiska skatteavtalet är att man betalar inkomstskatt i det land man fysiskt utför arbetet.

Det finns dock undantag för vissa grupper eller situationer då man ska betala skatt i boendelandet trots att man arbetar i grannlandet:

- 183-dagarsregeln/Montörsregeln. Vid kortvarigt arbete i något annat av de nordiska länderna än där man bor, ska inkomsten beskattas i boendelandet om vissa villkor uppfylls.
- Gränsgångarregeln innebär för Sverige-Norge att man betalar skatt i boendelandet om man bor i en gränskommun i det ena

landet och arbetar i en gränskommun i det andra landet. Kommunerna ska vara gränskommuner på båda sidor, men behöver inte gränsa till varandra. För Danmark-Sverige upphörde gränsgångarregeln att gälla den 1 januari 1997, men personer som uppfyllde villkoren senast detta datum fortsätter att omfattas av regeln.

- Ombordanställda på flyg betalar skatt i boendelandet oavsett var man flyger.
- Om man arbetar för en svensk offentlig arbetsgivare i Danmark eller Norge ska man betala skatt i Sverige.
- Om man bor i Sverige och arbetar som artist eller idrottsutövare i Danmark ska man betala skatt i Danmark, men man betalar även skatt i Sverige. Man kan dock begära avräkning i Sverige för den skatt man har betalat i Danmark.

I ovanstående fall ska inkomsten beskattas i Sverige även om man arbetar i Norge eller Danmark. Analysen av nedan beskrivna lönedata har dock visat att den norska eller danska inkomsten relativt sällan ingår i den svenska inkomststatistiken, även om den enligt bestämmelserna ska beskattas i Sverige.

6. Svenska inkomsttagare i Danmark och Norge

Drygt 20 000 personer som bodde i Sverige 2010–2012 hade löneinkomst i Danmark dessa år. Motsvarande antal i Norge var ca 55 000. För båda länderna var männen fler än kvinnorna. Summan av löneinkomsten i Danmark och Norge var cirka 21 miljarder kronor respektive år 2010–2012. De norska inkomsterna stod för lite mer än hälften. Som jämförelse var den deklarerade löneinkomsten i IoT 1 420 miljarder kronor år 2012.

Tabell 1. Antal svenska inkomsttagare i Danmark respektive Norge 2010–2012

År	Danmark			Norge		
	Samtliga	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män
2010	25 718	10 785	14 933	55 970	23 073	32 897
2011	23 817	9 872	13 945	55 794	22 947	32 847
2012	21 916	8 925	12 991	54 823	21 581	33 242

Personer som arbetar i Norge är i genomsnitt något yngre än de som arbetar i Danmark. Närmare hälften av Norgependlarna var yngre än 30 år 2012. I Danmark var cirka var fjärde person under 30 år. För

Norges del var å andra sidan andelen som är över 50 år något större än bland Danmarkpendlarna.

Tabell 2. Ålder för svenska inkomstagare i Danmark respektive Norge 2010–2012. Procentuell fördelning i åldersgrupper

Ålder	Danmark			Norge		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
-19	2	2	1	4	3	3
20-24	13	12	10	30	28	26
25-29	17	16	15	17	17	17
30-34	18	18	17	9	9	9
35-39	15	16	16	7	7	7
40-44	11	12	12	7	8	7
45-49	9	10	11	8	9	9
50-54	6	7	7	7	8	8
55-59	4	5	5	6	6	7
60-64	3	3	3	4	4	4
65+	1	1	1	2	2	2
Totalt	100	100	100	100	100	100

När det gäller födelseland uppvisar de svenska inkomstagarna i Danmark respektive Norge olika mönster. Bland personerna som arbetade i Danmark är endast runt 45 procent födda i Sverige. Drygt 30 procent är födda i Danmark och drygt 20 procent är födda i andra länder. Mer än hälften är alltså födda i ett annat land än Sverige. Bland svenskarna i Norge var däremot 83 procent födda i Sverige och bara 7 procent i Norge.

Tabell 3. Födelseland för svenska inkomstagare i Danmark respektive Norge 2010–2012

	Inkomst i Danmark					
	2010		2011		2012	
Födelseland	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Sverige	11 781	46	10 592	44	9 669	44
Danmark	8 192	32	7 738	32	7 107	32
Övriga länder	5 745	22	5 487	23	5 140	23
	Inkomst i Norge					
	2010		2011		2012	
Födelseland	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Sverige	46 613	83	46 221	83	45 646	83
Norge	4 028	7	4 073	7	3 686	7
Övriga länder	5 329	10	5 500	10	5 491	10

Inkomstens storlek i respektive land varierar. Medianvärdet på den danska inkomsten var 360 000 – 370 000 svenska kronor åren 2010–2012. Motsvarande för norska inkomster var 110 000 – 123 000 kronor, ungefär en tredjedel av de danska inkomsterna. Kvinnor har lägre dansk/norsk inkomst än män i båda länderna. Kvinnor som arbetspendlar till Danmark hade ca 75 procent av de svenska

männens danska inkomst, medan kvinnor som arbetar i Norge bara hade ca 40 procent av männens inkomst.

Inkomstnivåerna antyder att svenskarnas arbete i de båda länderna har olika karaktär. För Norges del kan man anta att en större andel har tillfälliga jobb eller deltidsjobb, medan de som arbetar i Danmark i större utsträckning har merparten av sin inkomst därifrån. Att relativt många av dem med inkomster i Danmark är också födda där betyder att de flyttat till Sverige men huvudsakligen fortsätter att arbeta i Danmark.

Tabell 4. Medianvärde på dansk respektive norsk lön för svenska inkomsttagare 2010–2012. SEK

År	Danmark			Norge		
	Samtliga	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män
2010	360 471	303 017	405 120	111 744	71 462	162 522
2011	356 102	292 948	401 560	110 756	67 472	170 255
2012	370 371	311 146	415 187	123 319	72 142	189 415

7. Justerad inkomst

För att kunna genomföra en kvantitativ studie av gränspendlings effekter på inkomststatistiken krävs tillgång till data över de inkomster som gränspendlarna får genom arbete i andra länder. Detta har tillhandahållits av enheten för registerbaserad sysselsättningsstatistik vid SCB, som hanterar data över löneinkomster som svenskar har i Danmark respektive Norge som ett led i uppdraget att sammanställa pendlingsdata. Se avsnitt 3 ovan.

Datamaterialet består av uppgifter om inkomst från anställning som folkbokförda svenskar har haft i Danmark och Norge under åren 2010–2012. Förutom uppgiften om lön ingår även preliminär skatt som betalats i Norge (för svenskar i Danmark finns ingen uppgift om skatt). Därtill kommer bakgrundsuppgifter såsom arbetskommun i utlandet och information från svenska kontrolluppgifter (arbetsställekommun, kontrolluppgiftstyp etc.).

7.1 Antaganden

Eftersom den danska eller norska inkomsten kan ha rapporterats till Skatteverket kan den utländska lönen inte utan vidare läggas till i IoT eftersom detta kan leda till dubbelräkning. Det finns dock inget enkelt sätt att avgöra om den utländska inkomsten redan ingår i IoT. Därför har vissa antaganden gjorts med hjälp av befintliga uppgifter i IoT och gränspendlardata:

- Personer **utan deklarerad löneinkomst och utan lön enligt kontrolluppgift** i IoT: Dessa personers utländska lön antas inte vara inkluderad i IoT. Den utländska inkomsten adderas till inkomsten i IoT för samtliga personer i denna grupp.
- Personer **med något lönebelopp** enligt deklARATION eller kontrolluppgift, men som **endast har svenska arbetsställen** enligt kontrolluppgift, **eller saknar KU**: Dessa personer har alltså ingen känd KU från utlandet. Däremot kan utländsk lön ha tagits upp i deklARATIONEN. Den utländska inkomsten adderas till inkomsten i IoT om summan av utländsk lön + lön enligt kontrolluppgift inte ligger inom +/- 10 procent av deklarerad inkomst. Om summan istället ligger inom detta intervall antas utländsk lön redan ingå i IoT.
- Personer **med något lönebelopp** enligt deklARATION eller kontrolluppgift, och som har **kontrolluppgift med utländskt arbetsställe**: Om personen har en KU14 (som lämnas av arbetsgivare för personer som inte ska beskattas i Sverige) adderas den utländska inkomsten till IoT eftersom belopp från denna KU-typ inte ingår i IoT. För personer med annan KU från utlandet, företrädesvis KU10 (den vanliga lönekontrolluppgiften), görs antagandet att beloppen i denna KU ingår i IoT – ingen justering av inkomsten görs.

Trots ovanstående antaganden är sannolikt ett antal personers danska/norska inkomster felhanterade. Felet kan antingen bestå i att den utländska inkomsten inte adderas till inkomsten i IoT trots att den saknas där, eller att den utländska inkomsten dubbelräknas eftersom den redan är inkluderad i IoT.

Totalt justeras inkomsten för 93-95 procent av gränspendlarna respektive år, för både Danmark och Norge.

7.2 Inkomstslag som justeras

De inkomster som justeras i syfte att analysera gränspendlingens effekter är *sammanräknad förvärsinkomst* och *disponibel inkomst*. Detta är de två inkomstslag som huvudsakligen redovisas i den officiella inkomststatistiken.

För att skapa justerad disponibel inkomst måste skatten dras från den utländska bruttolönen innan beloppet läggs till den befintliga disponibla inkomsten i IoT. För inkomsttagare i Norge finns uppgift om preliminär skatt, som används vid justeringen. Vissa personer har betalat höga belopp i skatt i förhållande till inkomsten, vilket delvis kan förklaras av att de förutom inkomstskatt även kan ha betalat

skatt på kapitalinkomster etc. I de fall skatten är större än lönen görs ingen justering av den disponibla inkomsten (dvs. den befintliga disponibla inkomsten minskas inte). För inkomsttagare i Danmark finns inte uppgift om skatt. Istället har en modell för skatteberäkning enligt beskrivningar av danska skattesystemet använts.

Både individuell disponibel inkomst och disponibel inkomst per hushåll och konsumtionsenhet (KE) har justerats.

Förenklat kan formeln för justerad inkomst uttryckas på följande sätt:

1) *Sammanräknad förvärsinkomst (CSFVI)*

justerad CSFVI = CSFVI enligt IoT + dansk/norsk lön

2) *Disponibel inkomst (CDISP)*

justerad CDISP = CDISP enligt IoT + dansk/norsk lön - dansk/norsk skatt

8. Resultat av inkomstjustering

I detta avsnitt redovisas skillnaderna mellan den officiella statistiken och de uppgifter som justerats med inkomster från Danmark och Norge. Resultatet av justeringen är, med undantag för vissa grupper, likartat åren 2010–2012, för vilka gränspendlardata är tillgängliga för denna utredning. Därför redovisas här endast uppgifter för 2012.

8.1 Individuell inkomst

I den officiella statistiken redovisas oftast inkomstbegreppet *sammanräknad förvärsinkomst* i de delar som avser individers inkomst (i motsats till hushållsinkomst). Men även *individuell disponibel inkomst* – också kallat *nettoinkomst* – redovisas för individer.

Nivå och fördelning när det gäller sammanräknad förvärsinkomst påverkas i relativt liten utsträckning på riksnivå för totalbefolkningen när statistiken justeras med gränspendlarnas inkomster.

Medianvärdet för befolkningen 20 år och äldre ökar med 0,7 procent 2012. För männen är ökningen 0,8 procent och för kvinnor 0,4 procent.

Åldersmässigt är det 20–30-åringarna som får störst förändring av inkomsten. 2012 ökar medianvärdet med mer än 3 000 kronor för respektive årskull i åldern 23–27 år. Det motsvarar en ökning på 1-4 procent. Vid justering av 2010 års statistik är differensbeloppen för denna grupp mer än 5 000 kronor, och upp till 7 procent ökning.

Grupperna i inkomstfördelningen påverkas olika mycket. Decil 1, det vill säga de 10 procent av befolkningen med lägst inkomst, påverkas

mest procentuellt sett. Medelvärdet på sammanräknad förvärvsinkomst för decil 1 ökar med drygt 13 procent för befolkningen 20 år och äldre när statistiken justeras för 2012. För gruppen 20-64 år är ökningen 21 procent. Räknat i kronor motsvarar detta en ökning med 2 700 respektive 2 200 kronor. Decil 10 får den största ökningen av inkomsten i kronor, ca 6 400 kronor i åldersgruppen 20+, vilket motsvarar 0,9 procent. För gruppen med alla högst inkomst, topp-1 % i inkomstfördelningen, innebär justeringen en ökning med nästan 17 000 kronor i gruppen 20 år och äldre. För män i åldern 20-64 som tillhör den inkomstmässiga toppprocenten ökar inkomsten med 25 000 kronor. Dessa öknings motsvarar dock endast drygt 1 procent. Det ska poängteras att gränspendlare ofta byter decilgrupp när den utländska inkomsten läggs till. Exempelvis består därför decil 1 av delvis olika personer före och efter justering. Resultatet i tabellerna visar alltså inte inkomströrlighet på individnivå.

Tabell 5. Sammanräknad förvärvsinkomst. *Differens i kronor* mellan statistik justerad med inkomster för gränspendlare och officiell statistik 2012 för helårsbefolkningen

	Samtliga		Kvinnor		Män	
	20 - år	20 - 64 år	20 - år	20 - 64 år	20 - år	20 - 64 år
Medianvärde	1 663	1 717	913	973	2 259	2 273
Medelvärde	2 382	3 104	1 230	1 640	3 542	5 864
Decilgrupper, medelvärde						
1	2 710	2 203	1 612	1 343	4 120	3 277
2	2 323	4 448	1 304	2 624	4 338	6 932
3	1 742	3 654	865	2 117	2 553	5 829
4	1 614	2 651	837	1 482	2 582	3 905
5	1 665	1 948	929	1 094	2 568	2 537
6	1 580	1 633	886	889	2 101	2 294
7	1 489	1 728	801	845	2 147	2 529
8	1 772	2 161	839	1 018	2 587	3 119
9	2 556	3 154	1 221	1 501	3 870	4 630
10	6 369	7 455	3 006	3 485	8 557	9 988
Medelvärde topp 5%	8 671	10 098	4 075	4 596	11 640	13 490
Medelvärde topp 1%	16 921	19 532	7 041	7 730	22 213	25 328

Tabell 6. Sammanräknad förvärvsinkomst. *Differens i procent* mellan statistik justerad med inkomster för gränspendlare och officiell statistik 2012 för helårsbefolkningen

	Samtliga		Kvinnor		Män	
	20 - år	20 - 64 år	20 - år	20 - 64 år	20 - år	20 - 64 år
Medianvärde	0,7	0,6	0,4	0,4	0,8	0,7
Medelvärde	0,9	1,1	0,5	0,7	1,1	1,8
Decilgrupper, medelvärde						
1	13,2	21,3	7,9	13,0	19,7	31,2
2	2,3	5,1	1,4	3,3	3,7	7,2
3	1,2	2,3	0,7	1,5	1,4	3,2
4	0,9	1,2	0,5	0,8	1,2	1,6
5	0,7	0,8	0,5	0,5	1,0	0,9
6	0,6	0,6	0,4	0,3	0,7	0,7
7	0,5	0,5	0,3	0,3	0,6	0,7
8	0,5	0,6	0,3	0,3	0,7	0,8
9	0,6	0,7	0,3	0,4	0,8	0,9
10	0,9	1,0	0,6	0,6	1,1	1,2
Medelvärde topp 5%	1,0	1,1	0,6	0,7	1,2	1,3
Medelvärde topp 1%	1,2	1,3	0,7	0,7	1,3	1,4

För gruppen födda i Norden (utom Sverige) och som bott i Sverige mindre än tio år innebär tillägget av gränspendlarinkomster stor förändring av statistiken. För nordenfödda personer 20 år och äldre som bott 5–9 år i Sverige fördubblas medianvärdet på den sammanräknade förvärvsinkomsten när inkomsten justeras 2012. För män i samma grupp tredubblas inkomsten, från knappt 99 000 kronor till 317 000 kronor. Detta är en effekt av att många personer som är födda i Norden, med kort tid i Sverige, fortsätter att arbeta i sitt födelseland. Den officiella inkomststatistiken är således mycket missvisande för vissa grupper som är födda i Norden. Det ska dock framhållas att den största gruppen nordenfödda utgörs av finländare som varit i Sverige i mer än 20 år, och som inte i någon större utsträckning arbetar i Danmark och Norge. För personer födda utanför Norden blir förändringarna relativt små.

Tabell 7. Sammanräknad förvärvsinkomst efter födelseland och tid i Sverige. Differens i kronor och procent för medianvärdet mellan statistik justerad med inkomster för gränspendlare och officiell statistik 2012. Helårsbefolkningen 20 år och äldre

Födelseland och antal år i Sverige	Kvinnor och män		Kvinnor		Män	
	Diff, kr	Diff, %	Diff, kr	Diff, %	Diff, kr	Diff, %
Samtliga personer 20- år	1 663	0,7	913	0,4	2 259	0,8
Födda i Sverige	1 357	0,5	711	0,3	1 580	0,5
Utrikes födda	3 274	1,8	1 854	1,1	4 828	2,3
0-4 år i Sverige	5 849	9,2	2 634	6,7	11 281	9,0
5-9 år i Sverige	11 632	8,5	6 720	7,0	15 494	8,5
10-19 år i Sverige	3 466	1,7	1 980	1,1	5 034	2,2
20- år i Sverige	1 230	0,6	821	0,4	1 744	0,7
Norden utom Sverige	8 498	4,0	4 168	2,2	18 036	7,6
0-4 år i Sverige	95 941	73,9	57 468	49,9	135 445	88,3
5-9 år i Sverige	132 552	101,2	69 140	45,2	220 703	229,9
10-19 år i Sverige	24 632	9,9	11 178	4,5	48 981	19,2
20- år i Sverige	1 349	0,6	600	0,3	2 963	1,2
EU27 utom Norden	1 663	0,8	991	0,6	2 404	1,0
0-4 år i Sverige	3 122	2,0	1 958	2,1	3 005	1,4
5-9 år i Sverige	3 080	1,4	1 775	1,0	3 472	1,3
10-19 år i Sverige	3 031	1,2	1 501	0,7	4 390	1,5
20- år i Sverige	940	0,4	631	0,3	1 013	0,4
Europa utom EU27 och Norden	1 716	0,9	1 186	0,7	2 231	1,0
0-4 år i Sverige	5 175	4,9	1 558	3,4	4 074	2,3
5-9 år i Sverige	4 083	2,4	3 481	3,0	5 027	2,3
10-19 år i Sverige	1 575	0,7	1 218	0,6	1 750	0,7
20- år i Sverige	510	0,3	455	0,3	698	0,3
Övriga världen	2 066	1,4	1 467	1,2	2 606	1,5
0-4 år i Sverige	1 397	3,5	514	1,9	3 793	5,1
5-9 år i Sverige	3 389	3,5	1 416	2,4	4 358	3,0
10-19 år i Sverige	1 470	0,8	1 177	0,7	2 550	1,3
20- år i Sverige	1 234	0,5	1 082	0,5	1 635	0,7

Av förklarliga skäl påverkar gränspendlingen inkomststatistiken i stor utsträckning de regioner och kommuner som gränsar till grannländerna. Cirka 60 procent av de svenska inkomsttagarna i Danmark och Norge 2010–2012 var folkbokförda Skåne, Västra Götalands och Värmlands län. Årjäng, Strömstad och Eda påverkas mest. I dessa kommuner ökar medianvärdet på sammanräknad förvärvsinkomst med mellan 10 och 15 procent efter justering år 2012, vilket motsvarar 20 000 – 30 000 kronor.

Flera av kommunerna som får störst förändring av justeringen avancerar många platser i kommunrankingen över inkomstnivå. Exempelvis ligger Årjäng på plats 282 (av 290) i den officiella

statistiken, men hamnar på plats 136 när gränspendlarnas inkomster läggs till.

Andra inkomstmått än medianvärde uppvisar ännu större förändring på kommunnivå, framförallt i de lägre inkomstskikten. P10-värdet, alltså det övre gränsvärdet för percentil 10, är innan tillägg av gränspendlarinkomster mycket lågt i vissa kommuner. I Årjäng är värdet 0 kronor och i Malmö ca 2 700 kronor i den officiella statistiken 2012, men stiger till 85 000 respektive 19 000 kronor efter justering. Anledningen till att värdena för gruppen med de lägsta inkomsterna ökar mycket i några kommuner är att relativt många av dessa personer är just gränspendlare och därmed inte har några, eller mycket låga, registrerade inkomster i Sverige.

I några kommuner sjunker värdet på vissa inkomstmått till följd av justeringen, vilket beror på den populationsavgränsning som görs. För att ingå i redovisningen ska en person tillhöra den så kallade helårsbefolkningen, vilket innebär att man ska vara folkbokförd i Sverige både den 1 januari och 31 december respektive år, samt ingå i ett hushåll som har en sammanlagd disponibel inkomst skild från 0 kronor. Tillägget av gränspendlarnas inkomster i Danmark och Norge resulterar i att ett antal personer går från att tillhöra ett 0-inkomsthushåll (som exkluderas från redovisningen) till att ingå i redovisningspopulationen. Dessa "nyttillkomna" personer i populationen drar ned värdet på vissa inkomstmått i några fall.

Tabell 8. Sammanräknad förvärvsinkomst för kommuner med störst procentuell differens mellan officiell statistik och statistik justerad med gränspendlarinkomster 2012. Helårsbefolkningen 20 år och äldre

	Medianvärde kr, officiell statistik	Medianvärde kr, justerat med gränspendlarinkomster	Differens justerat-officiell, kr	Differens justerat-officiell, %
Riket	246 542	248 167	1 625	0,7
Årjäng	206 368	237 699	31 331	15,2
Strömstad	228 352	253 776	25 424	11,1
Eda	201 000	222 450	21 450	10,7
Malmö	209 447	222 887	13 440	6,4
Dals-Ed	201 789	212 508	10 719	5,3
Torsby	213 444	224 769	11 325	5,3
Munkfors	206 761	216 775	10 014	4,8
Sunne	221 532	231 000	9 468	4,3
Bengtsfors	205 728	213 191	7 463	3,6
Tanum	223 464	231 201	7 737	3,5
Älvdalen	212 597	219 736	7 139	3,4
Malung	222 312	229 635	7 323	3,3
Arvika	224 417	231 612	7 195	3,2
Vansbro	206 700	213 177	6 477	3,1
Vellinge	284 597	293 353	8 756	3,1
Åre	226 305	232 999	6 694	3,0
Säffle	214 308	220 522	6 214	2,9
Munkedal	222 232	228 626	6 394	2,9
Åmål	213 262	219 011	5 749	2,7
Kil	238 491	244 629	6 138	2,6

I statistiken över *nettoinkomst*, alltså individuell disponibel inkomst, är det samma redovisningsgrupper som påverkas mest som vid justeringen av sammanräknad förvärvsinkomst, eftersom det är samma personer som inkomsten justeras för.

På riksnivå för totalbefolkningen blir den procentuella ökningen av medianvärdet för nettoinkomsten ungefär samma som för sammanräknad förvärvsinkomst, det vill säga mindre än en procent, eller ca 1 200 kronor för befolkningen 20 år och äldre 2012. Förändringen av P10 är dock mindre för nettoinkomsten. P10-värdet ökar med 2 procent, jämfört med 7 procent för sammanräknad förvärvsinkomst.

8.2 Hushållsinkomst

I inkomststatistik på hushållsnivå används oftast inkomstbegreppet *disponibel inkomst*. Antingen redovisas inkomstsumman per hushåll, eller *inkomst per konsumtionsenhet (KE)*. Disponibel inkomst per KE används också för redovisning av statistik över låg ekonomisk standard eller risk för fattigdom, som ofta definieras som att tillhöra ett hushåll med disponibel inkomst per konsumtionsenhet under 60 procent av medianvärdet för samtliga.

Personer i olika hushållstyper påverkas olika mycket av tillägget av gränspendlarinkomster. På riksnivå är dock förändringarna relativt små för alla hushållstyper. Ensamstående med kvarboende barn 20–29 år är den hushållstyp som får störst förändring av disponibel inkomst per KE, en ökning med cirka 1,5 procent eller drygt 3 000 kronor. I många fall är det de kvarboende barnen i dessa hushåll som arbetar i Danmark och Norge.

Tabell 9. Disponibel inkomst per konsumtionsenhet efter hushållstyp 2012. Skillnad i medianvärde mellan officiell statistik och statistik justerad med gränspendlarinkomster. Helårsbefolkningen

Hushållstyp	Differens justerat-officiell	
	Kronor	Procent
Samtliga personer	1 374	0,6
Samtliga personer 20- år	1 489	0,7
Ensamstående utan barn	994	0,6
20-29 år	1 573	0,9
30-49 år	1 536	0,7
50-64 år	962	0,4
65-79 år	23	0,0
80- år	0	0,0
Ensamstående kvinnor utan barn	338	0,2
20-29 år	1 197	0,8
30-49 år	961	0,4
50-64 år	588	0,3
65-79 år	19	0,0
80- år	0	0,0
Ensamstående män utan barn	1 617	0,8
20-29 år	1 872	1,0
30-49 år	1 852	0,8
50-64 år	1 384	0,6
65-79 år	46	0,0
80- år	0	0,0
Ensamstående med barn 0-19 år	629	0,4
Ensamstående kvinnor med barn 0-19 år	406	0,3
Ensamstående män med barn 0-19 år	1 023	0,6
Ensamstående med kvarboende barn 20-29 år	3 218	1,5
Ensamstående kvinnor med kvarboende barn 20-29 år	3 061	1,4
Ensamstående män med kvarboende barn 20-29 år	3 568	1,6
Sammanboende utan barn	1 181	0,4
20-29 år	1 925	0,8
30-49 år	2 432	0,8
50-64 år	987	0,3
65-79 år	93	0,0
80- år	0	0,0
Sammanboende med barn 0-19 år	1 301	0,6
Sammanboende med kvarboende barn 20-29 år	3 310	1,1

När det gäller andelen personer med låg ekonomisk standard (disponibel inkomst per konsumtionsenhet under 60 av medianvärdet) minskar andelen från 12,7 procent till 12,6 procent för alla personer 20 år och äldre. Den hushållstyp som får störst

minskning av andelen med låg ekonomisk standard är ensamstående män med kvarboende barn 20–29 år. För dessa minskar andelen från 12,2 till 11,5 procent.

Eftersom medianvärdet för samtliga ökar något till följd av justeringen, hamnar vissa personer under 60 procent av medianvärdet som inte tidigare gjorde det. Det innebär att andelen med låg ekonomisk standard ökar något för flera hushållstyper.

Tabell 10. Andel personer i hushåll med låg disponibel inkomst per konsumtionsenhet efter hushållstyp 2012. Skillnad mellan officiell statistik och statistik justerad med gränspendlarinkomster. Helårsbefolkningen

Hushållstyp	Andel (%), officiell statistik	Andel (%), justerad med gränspendlare	Differens justerat-officiell, procentenheter
Samtliga personer	13,9	13,7	-0,22
Samtliga personer 20- år	12,7	12,6	-0,13
Ensamstående utan barn	24,1	24,4	0,30
20-29 år	33,7	33,4	-0,26
30-49 år	18,6	18,3	-0,32
50-64 år	18,8	18,9	0,14
65-79 år	21,6	22,4	0,83
80- år	31,9	33,1	1,22
Ensamstående kvinnor utan barn	25,7	26,3	0,61
20-29 år	36,0	35,8	-0,17
30-49 år	18,3	18,3	0,02
50-64 år	16,1	16,3	0,24
65-79 år	23,0	24,0	0,96
80- år	35,0	36,4	1,43
Ensamstående män utan barn	22,3	22,3	0,00
20-29 år	32,1	31,6	-0,47
30-49 år	18,8	18,3	-0,54
50-64 år	21,3	21,4	0,07
65-79 år	19,2	19,8	0,63
80- år	21,7	22,6	0,93
Ensamstående med barn 0-19 år	33,2	33,4	0,23
Ensamstående kvinnor med barn 0-19 år	37,4	37,8	0,38
Ensamstående män med barn 0-19 år	21,2	21,1	-0,14
Ensamstående med kvarboende barn 20-29 år	12,3	11,8	-0,48
Ensamstående kvinnor med kvarboende barn 20-29 år	12,5	12,1	-0,43
Ensamstående män med kvarboende barn 20-29 år	12,2	11,5	-0,66
Sammanboende utan barn	4,6	4,5	-0,08
20-29 år	8,8	8,3	-0,54
30-49 år	5,7	5,1	-0,62
50-64 år	3,4	3,3	-0,14
65-79 år	3,7	3,8	0,07
80- år	6,9	7,3	0,44
Sammanboende med barn 0-19 år	9,5	9,0	-0,49
Sammanboende med kvarboende barn 20-29 år	3,5	3,2	-0,29

Som visades i tabell 7 påverkar justeringen i störst utsträckning personer som är födda i övriga Norden. Nedan visas hur andelen med låg ekonomisk standard påverkas för olika födelselandsgrupper. Även med detta mått är det personer födda i övriga Norden med relativt kort tid i Sverige som påverkas mest. Andelen med låg ekonomisk standard bland Nordenfödda som varit i Sverige 10 år eller mindre minskar med 13 procentenheter när gränspendlarinkomster läggs till. Övriga grupper påverkas bara marginellt.

Tabell 11. Andel personer i hushåll med låg disponibel inkomst per konsumtionsenhet efter födelseland och tid i Sverige 2012. Skillnad mellan officiell statistik och statistik justerad med gränspendlarinkomster. Helårsbefolkningen 20 år och äldre

Födelseland och antal år i Sverige	Andel med disponibel inkomst mindre än 60 procent av medianvärdet för samtliga, procent		Differens justerat-officiell, procentenheter
	Officiell statistik	Justerat med gränspendlarinkomster	
Samtliga 20- år	12,7	12,6	-0,1
Födda i Sverige	9,8	9,7	-0,1
Utrikes födda	27,9	27,4	-0,5
Norden utom Sverige	17,9	16,3	-1,6
0-10 år i Sverige	43,0	29,8	-13,2
11-20 år i Sverige	22,9	19,8	-3,1
21- år i Sverige	13,9	13,9	0,0
EU27 utom Norden	21,7	21,6	-0,1
0-10 år i Sverige	31,8	31,4	-0,4
11-20 år i Sverige	20,5	20,2	-0,3
21- år i Sverige	14,1	14,2	0,1
Europa utom EU27 och Norden	24,3	24,2	-0,1
0-10 år i Sverige	36,8	35,8	-1,0
11-20 år i Sverige	22,1	22,1	0,0
21- år i Sverige	17,1	17,4	0,3
Afrika	45,8	45,6	-0,2
0-10 år i Sverige	57,6	57,2	-0,4
11-20 år i Sverige	38,9	38,9	0,0
21- år i Sverige	24,2	24,2	0,0
Nordamerika	20,2	19,7	-0,5
0-10 år i Sverige	27,0	25,8	-1,2
11-20 år i Sverige	18,5	18,2	-0,3
21- år i Sverige	14,6	14,6	0,0
Sydamerika	20,2	20,1	-0,1
0-10 år i Sverige	28,5	28,0	-0,5
11-20 år i Sverige	20,4	20,5	0,1
21- år i Sverige	16,5	16,5	0,0
Asien	38,4	38,2	-0,2
0-10 år i Sverige	52,0	51,4	-0,6
11-20 år i Sverige	35,5	35,6	0,1
21- år i Sverige	21,9	21,9	0,0

Skillnaden mellan officiell och justerad statistik avseende hushållens disponibla inkomst är naturligtvis mycket större i de kommuner där det bor många gränspendlare. I Årjäng minskar andelen med låg

ekonomisk standard mest, nästan 10 procentenheter i befolkningen 20 år eller äldre. Därefter följer Strömstad och Eda. I majoriteten av kommunerna ökar emellertid andelen med låg ekonomisk standard något, som en effekt av att medianvärdet på disponibel inkomst för samtliga ökar.

Tabell 12. Kommuner med störst differens mellan officiell statistik och statistik justerad med gränspendlarinkomster i andel personer i hushåll med låg disponibel inkomst per konsumtionsenhet. Helårsbefolkningen 20 år och äldre

Kommun	Andel med disponibel inkomst mindre än 60 procent av medianvärdet för samtliga, procent		Differens justerat-officiell, procentenheter
	Officiell statistik	Justerat med gränspendlarinkomster	
Riket	12,7	12,6	-0,1
Årjäng	26,6	16,7	-9,9
Strömstad	18,5	12,0	-6,5
Eda	26,2	20,1	-6,1
Torsby	20,3	16,9	-3,4
Dals-Ed	21,7	18,5	-3,2
Malmö	22,5	19,6	-2,9
Munkfors	19,2	16,9	-2,3
Sunne	16,8	14,6	-2,2
Bengtsfors	19,1	16,9	-2,2
Munkedal	17,5	15,3	-2,2
Vansbro	19,6	17,5	-2,1
Forshaga	14,4	12,5	-1,9
Malung	16,2	14,3	-1,9
Arvika	16,5	14,6	-1,9
Tanum	15,6	13,7	-1,9
Åre	15,6	13,7	-1,9
Vellinge	6,9	5,1	-1,8
Säffle	17,4	15,7	-1,7
Kil	12,3	10,6	-1,7
Älvdalen	18,0	16,3	-1,7

8.3 Utveckling över tid

I denna utredning har åren 2010–2012 analyserats. Dock finns statistik för en längre tidsperiod över omfattningen av gränspendlingen mellan Sverige och Danmark/Norge som kan användas för att dra allmänna slutsatser om hur inkomststatistiken har påverkats över tid.

Som framgår av avsnitt 4 har antalet svenskar med inkomst från Norge legat på ungefär samma nivå under perioden 2009–2012, och ökat något 2013–2014. Skillnaden mellan inkomstnivåerna i den

officiella inkomststatistiken och verkliga nivåer i kommunerna i gränstrakterna till Norge kan därför också antas ha ökat.

För Danmarks del har tvärtom antalet svenskar minskat med drygt 1 000 varje år sedan 2008. Effekten på inkomststatistiken i kommunerna som berörs mest av pendlingen till Danmark har sannolikt minskat något som en följd av detta.

9. Möjligheten att inkludera gränspendlarnas inkomster i inkomststatistiken

Som har beskrivits ovan är inkomstdata för svenskar med inkomst i Danmark och Norge när denna rapport skrivs inte tillgängliga för löpande användning utanför det uppdrag som Region Skåne, Region Värmland, Västra Götalandsregionen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor finansierar. SCB ska emellertid undersöka möjligheten att utbyta motsvarande data med Danmarks och Norges statistikbyråer, för att kunna använda detta för att komplettera officiell statistik. Om SCB på detta sätt kommer att få tillgång till inkomstdata för gränspendlare finns det flera varianter på hur uppgifterna kan inkluderas i IoT och inkomststatistiken. Två huvudscenarier kan uppstå, beroende på när på året uppgifterna erhålls:

Scenario 1: Gränspendlardata erhålls i tid för att komplettera slutlig version av IoT och kan därmed inkluderas i den slutliga inkomststatistiken vid nuvarande publiceringstidpunkt.

Scenario 2: Gränspendlardata erhålls för sent för att kunna komplettera slutlig version av IoT och kan därmed inte ingå i publicering av slutlig inkomststatistik med nuvarande publiceringstidpunkt. Däremot kan komplettering ske vid senare tillfälle.

Scenario 1: Gränspendlardata i tid för ordinarie statistikpublicering

Detta scenario innebär att gränspendlardata är SCB tillhanda så att de kan inkluderas i slutlig version av IoT, som normalt är klart för användning i slutet av december året efter inkomståret. Uppgifterna kan då också ingå i den slutliga inkomststatistiken som publiceras i januari eller februari, alltså cirka 13 månader efter inkomstårets slut. Att gränspendlardata skulle kunna levereras till SCB i tid för att ingå i preliminär version av IoT och publicering av preliminär inkomststatistik bedöms inte vara möjligt i nuläget, varför detta alternativ inte berörs ytterligare.

Detta scenario medför inga större metodologiska eller praktiska problem, förutom att man i produktionen av IoT ska hantera

ytterligare en uppgiftskälla och även säkerställa att danska och norska inkomster inte dubbelräknas.

Scenario 2: Gränspendlardata ej i tid för ordinarie statistikpublicering

Scenariot innebär att gränspendlardata som avser ett visst inkomstår inte kan läggas in i IoT för samma år, om IoT ska färdigställas vid samma tidpunkt som nu (december året efter inkomståret).

Detta kan hanteras på olika sätt:

- 1) Senarelägga produktionen av IoT för att få med aktuellt års gränspendlardata och därmed publicera inkomststatistiken senare än idag.
- 2) Färdigställa IoT och publicera inkomststatistiken vid nuvarande tidpunkter, men komplettera IoT med gränspendlardata vid ett senare tillfälle och publicera en uppdaterad version av inkomststatistiken efter det som idag är slutlig statistik.
- 3) Komplettera IoT/inkomststatistiken en viss årgång (år t) med föregående års gränspendlardata (år t-1) genom en modellansats.

Alternativ 1) har den uppenbara nackdelen att färdigställandet av IoT och publicering av inkomststatistiken skulle komma att ske senare än idag. Inkomststatistiken publiceras redan idag relativt långt efter referenstidpunkten, och ytterligare senareläggning skulle sannolikt möta motstånd bland användarna. Fördelen med alternativet är att man undkommer problemen med alternativ 2) och 3) som beskrivs nedan.

Alternativ 2) innebär att det skulle komma ytterligare en version av IoT och inkomststatistiken efter den "slutliga" versionen. Detta kan uppfattas som rörigt för användarna av register och statistik. Fördelen med alternativ 2) jämfört med 1) är att en version av register och statistik skulle vara klart vid samma tidpunkt som idag och med samma innehåll.

Fördelen med alternativ 3) är att statistik som är kompletterad med gränspendlarinkomster kommer att kunna publiceras vid samma tidpunkt som idag. En sådan modell skulle troligen innebära att vissa inkomstvärden imputeras på individnivå i IoT, vilket måste beaktas från ett juridiskt perspektiv. Att skapa en specialversion av IoT med imputerade värden som existerar parallellt med den "officiella" versionen kan vara en möjlighet. Det har dock nackdelen att det då kommer att finnas två versioner av IoT som inte har samma innehåll.

Ett fjärde alternativ, som inte innebär någon förändring av varken registerproduktion, statistikinhåll eller publiceringstidpunkt, är att enbart i kvalitetsdokumentationen av statistiken beskriva effekten av att gränspendlarnas inkomster saknas. Även detta alternativ kräver dock att gränspendlardata levereras till SCB med viss regelbundenhet om aktuell information om effekten ska upprätthållas.

Källor

Västra Götalandsregionens statistikdatabas

www.vgregion.se/statistikdatabas

Öresundsdatan www.orestat.se/sv/oresundsdatan-svensk

Skatteverket www.skatteverket.se

Artikel SCB <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Artiklar/Manga-svenska-ungdomar-pendlar-till-Norge/>

Definitioner

Sammanräknad förvärvsinkomst består av inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet, innan skatt har dragits. I inkomst av tjänst ingår förutom lön även inkomst från pension och skattepliktiga ersättningar från socialförsäkringssystemet såsom sjukpenning, föräldrapenning, a-kassa med mera. Kapitalinkomster ingår inte. Skattefria bidrag som barnbidrag, bostadsbidrag och ekonomiskt bistånd ingår inte heller.

Disponibel inkomst är summan av samtliga hushållsmedlemmars alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar (exempelvis återbetalt studielån).

För att kunna göra jämförelser av disponibel inkomst mellan olika typer av hushåll används ett viktsystem där konsumtionen är relaterad till hushållets sammansättning. Den disponibla inkomsten divideras med den konsumtionsvikt som gäller för hushållet. Måttet som då erhålls är "disponibel inkomst per konsumtionsenhet".

Låg ekonomisk inkomst/standard avser en disponibel inkomst per konsumtionsenhet som är lägre än 60 procent av medianvärdet för samtliga personer.

Helårsbefolkningen utgörs av personer som var folkbokförda i Sverige både den 1 januari och 31 december respektive år, och som ingår i ett hushåll med disponibel inkomst skild från noll (0) kronor.